

і політичні теми, показуючи при цьому високий рівень ерудиції і культури.

Усім працівникам системи “Інтурист”, які бажали вивчати іноземні мови чи удосконалювати свої знання, така можливість давалася. Найбільш популярними формами організації навчання були практичні заняття та екскурсії іноземною мовою. Для більшої ефективності навчання на заняттях застосовувалися технічні засоби (телебачення, магнітофони), організовувалися дискусії, бесіди, рольові ігри, проводився контроль відвідування і контроль засвоєння знань.

Проте були і недоліки у справі іншомовної підготовки фахівців сфери туризму, пов’язані з відсутністю спеціальних посібників з іноземних мов для різних категорій туристичних кадрів: працівників готелів, ресторанів, водіїв, бухгалтерів та ін.; відсутністю широкої практики спілкування з носіями мови у певних категорій (водії, покоївки, повари, кондитери та ін.); обмеженою можливістю відвідувати країни, мови яких вивчалися.

Проаналізувавши зміст іншомовної підготовки, організаційні форми навчання, методи навчання, вважаємо, що іншомовна підготовка працівників системи “Інтурист” у 1960–1980-х рр. проводилася в цілому на належному рівні і сприяла зміцненню міжнародного авторитету системи “Інтурист”.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабушко С.Р. Іноземна мова як засіб підвищення конкурентоздатності та мобільності сучасного фахівця туристичної індустрії // Туристично-краєзнавчі дослідження: Збірник наукових статей. – К., 2005. – Випуск 6. – С. 434–447.
2. Галицька М.М. Формування у студентів вищих навчальних закладів сфери туризму готовності до іншомовного спілкування: Автореф. дис... канд. пед. наук. – К., 2007.
3. Гапон Ю.А. Специфіка дисципліни і фактори, що визначають зміст навчання іноземної мови професійної спрямованості // Лінгвометодичні концепції викладання іноземних мов у немовних вищих навчальних закладах України: Зб. наук. статей учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції, Київ, 23–24 грудня 2003 р. – К.: Вид-во Європейського ун-ту, 2003. – С. 40–49.
4. Сокол Т.Г. Характеристика структури туристичної галузі СРСР у 70–80-х рр. ХХ ст. // Туристично-краєзнавчі дослідження. – К.: КМ-Трейдінг, 1998. – Випуск 1. – Ч. II. – С. 230–250.
5. Федорченко В.К. Теоретичні і методичні засади підготовки фахівців для сфери туризму: (Монографія) / За ред. Н.Г. Ничкало. – К.: Видавничий Дім “Слово”, 2004. – 472 с.
6. Федорченко В.К., Дьорова Т.А. Історія туризму в Україні: Навч. посіб. – К.: Вища школа, 2002. – 195 с.
7. ЦДАВО. – Ф. 4672. – Оп. 1. – Спр. 24. – Арк. 4.
8. ЦДАВО. – Ф. 4672. – Оп. 1. – Спр. 24. – Арк. 7.
9. ЦДАВО. – Ф. 4672. – Оп. 1. – Спр. 24. – Арк. 8.
10. ЦДАВО. – Ф. 4672. – Оп. 1. – Спр. 24. – Арк. 33.
11. ЦДАВО. – Ф. 4672. – Оп. 1. – Спр. 25. – Арк. 114.
12. ЦДАВО. – Ф. 4672. – Оп. 1. – Спр. 25. – Арк. 164.
13. ЦДАВО. – Ф. 4672. – Оп. 1. – Спр. 25. – Арк. 165.
14. ЦДАВО. – Ф. 4672. – Оп. 1. – Спр. 26. – Арк. 13, 17.
15. ЦДАВО. – Ф. 4672. – Оп. 1. – Спр. 26. – Арк. 18.
16. ЦДАВО. – Ф. 4672. – Оп. 1. – Спр. 26. – Арк. 18, 19.
17. ЦДАВО. – Ф. 4672. – Оп. 1. – Спр. 253. – Арк. 12.
18. ЦДАВО. – Ф. 4672. – Оп. 1. – Спр. 379. – Арк. 15.

19. ЦДАВО. – Ф. 4672. – Оп. 1. – Спр. 591. – Арк. 16.
20. ЦДАВО. – Ф. 4672. – Оп. 1. – Спр. 591. – Арк. 38.

УДК 378.147

Ставицька Т.Є., Голуб Л.П.

СПЕЦИФІКА ВИКОРИСТАННЯ ПАРАЛІНГВІСТИЧНИХ КОМПОНЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

У статті розглядаються особливості паралінгвістичних компонентів у процесі безпосередньої комунікації.

В статті рассматриваются особенности паралингвистических компонентов в процессе непосредственного общения.

The article deals with the peculiarities of paralinguistic components in the process of communication.

Відомо, що мова є найважливішим засобом людського спілкування, невід’ємною частиною соціального існування людей. Без комунікації неможлива будь-яка людська діяльність. Є.І. Пассов вважає, що “спілкування є способом підтримки життєдіяльності людини як особистості” [2, 7]. Кожна людина зацікавлена в тому, щоб уміти правильно й гарно говорити, оскільки це дає змогу встановлювати добрі відносини з людьми в різних життєвих ситуаціях. Для цього потрібні три основні передумови: володіти технікою мовлення, знати головні психологічні засади відносин між людьми і, що найголовніше, – мати що сказати.

Мовленнєва комунікація – це форма соціальної взаємодії між людьми, що супроводжується обміном інформаційних цінностей. Для того щоб комунікація стала успішною, треба, насамперед, визначити соціальну роль свого співрозмовника, а також його лінгвістичну компетенцію з тим, щоб вплинути на слухача певним чином.

Правильний вибір та організація мовного матеріалу багато в чому залежить від:

- 1) цілей мовлення;
- 2) соціального статусу слухачів;
- 3) їх взаємовідносин;
- 4) віку, статі, характерних особливостей тощо;
- 5) ситуації, в якій комунікація відбувається.

Щоб діставати задоволення від спілкування, необхідно говорити завжди тактовно, цікаво, своєю мовою впливати на слухачів, уміти переконати людину або ж просто розважати її, уміти говорити зі знайомими і з незнайомими людьми, з молодими й людьми похилого віку, з рівними собі й високопоставленими, з людьми, які симпатизують нам, і з тими, хто проти нас, уміти говорити вдвох, утрюх і в більших групах, навіть перед широким загалом – словом, уміти своєю мовою здобувати прихильність людей.

Мовленнєва комунікація регулюється певними правилами, але найважливішими з них є такі:

1) спосіб звернення до співрозмовника – слід урахувати його соціальний статус та авторитетність;

2) уміння звертатися до слухача з повагою;

3) уміння слухати один одного під час розмови;

4) приділення належної уваги своєму співрозмовнику.

Одне з найголовніших правил успішної комунікації виголошує: “Говори тоді, коли маєш, що сказати”. Необхідно постійно розширювати свій кругозір, мати знання в найрізноманітніших галузях. Є багато шляхів і можливостей поглиблення наших знань, серед яких одним з важливих є спілкування з іншими людьми, оскільки воно дає змогу обмінюватися новими знаннями та інформацією, думками і враженнями. Знаючи психологічні засади спілкування людей один з одним, можна навчитися вміння спілкування, набути досвіду та уникнути багатьох помилок у житті.

Серед головних посередників у встановленні зв'язків з навколишнім світом є такі органи мовлення:

1) дихальні, які утворюють під час видиху потрібний для мовлення потік;

2) голосові, де утворюється й моделюється голос;

3) артикуляційні, в яких утворюються основні елементи мови, тобто звуки.

Незнання техніки правильного управління цими органами призводить до того, що деякі люди бояться говорити: наважившись щось сказати, вони заїкаються, ковтають останні склади, дуже хвилюються, що негативно позначається на спілкуванні. Крім того, під час говоріння потрібно вміння пристосовуватись до обставин та середовища спілкування.

Дуже важливим є вміння висловлюватися точніше, вибирати виразніші слова, описувати події барвистіше, що зумовлюється обсягом активного словника, який, насправді, у кілька разів менший пасивного. Щоб навчитися гарно говорити, потрібно приділяти належну увагу вибору слів. Мова не тому така одноманітна, що складається з невеликої кількості постійно повторюваних слів, а тому, що деякі слова вживаються надто часто. Під час говоріння варто звертати увагу на ці часто вживані слова, щоб краще зрозуміти мовні вади, які можуть бути пов'язані чи то з недбалою вимовою, чи з нечітким формулюванням речень, чи з вибором слів.

Щоб навчитися гарно говорити, потрібно дбати про упорядкування мови незалежно від того, чи йдеться про дискусію, чи про обговорення важливих справ, чи про товариську бесіду. Інформацію, думки, події або факти слід викладати послідовно, урахувуючи їх зміст. Будь-яка розповідь значно виграє від того, наскільки вона стисла. Тому важливо заздалегідь визначити, що в ній істотне, а що другорядне. Успіх усієї розповіді вирішується її початком. Й.В. Гете дотепно відзначив: “Якщо я перший гудзик застібну неправильно, то й далі застібатиму неправильно”. Якщо із самого початку не привернути увагу слухачів, то може статися, що до самої розповіді справа взагалі не дійде.

Бажано в розмові або розповіді не зловживати довгими реченнями, оскільки слухачам важко їх сприймати й відразу зрозуміти думку, висловлену таким реченням. Якщо та сама думка висловлена кількома реченнями, кожне з яких складається, припустимо, з п'яти слів, то слухач зрозуміє її швидше, ніж тоді, коли вона висловлена реченням з двадцяти чи більше слів, які треба тримати в пам'яті, щоб зрозуміти зміст усього речення. Найкраще вживати речення середньої довжини, а також чергувати короткі речення з трохи довшими за середні.

Такі невербальні компоненти, як жести, будь-які рухи й міміка також відіграють важливу роль у комунікації. Вони тісно пов'язані з вербальними елементами у процесі комунікації, супроводжуючи та доповнюючи їх. Найголовніше, щоб вони були природними, а не штучними й узгоджувалися з рухами всього тіла. Крім того, будь-які рухи, пози, жести та міміка виправдані лише тоді, якщо вони не привертають надмірної уваги слухачів.

Жести, рухи тіла завжди загострюють увагу слухачів. Промовець, який під час свого виступу є нерухомим, справляє на слухачів враження неприродності. Чим інтенсивніші його відчуття, тим жвавіша мова його тіла. Якщо ж промовець не робить ніяких рухів, то увага слухачів послаблюється. Водночас не слід зловживати жестикуляцією. Іноді промовці роблять такі жести й рухи тіла, які своєю неприродністю й незвичністю впадають у вічі і привертають увагу слухачів. Останні перестають слухати промовця і починають стежити за його жестами.

Жести мають супроводжувати й доповнювати усне слово. Але вони не повинні привертати більшу увагу, ніж сама мова. Однак уміння управляти собою, своїм емоційним станом, оскільки саме останнім зумовлюється часто надмірна жестикуляція людини, не означає, що треба взагалі уникати жестикуляції. Адже брак жестів у промовця справляє враження неприродної нерухомості. Їх треба лише контролювати, уникаючи сторонніх, неприродних жестів, які привертають надмірну увагу.

Важливими є й рухи м'язів обличчя, особливо навколо рота й очей, що іноді більш промовисто свідчать про настрій і характер того, хто говорить, ніж самі слова.

Навчитися встановлювати контакти з людьми під час спілкування нелегко. Насамперед треба подолати боязкість або нерішучість. Для цього потрібно, по-перше, цікавитися людьми, їхнім життям, по-друге, використовувати кожен нагоду для спілкування. Варто спілкуватися за принципом Емерсона: “Кожен, з ким я зустрічаюсь, має в чомусь перевагу переді мною. Саме цього я й хочу від нього навчитися”. Є кілька елементів, які є дуже важливими у встановленні контактів між людьми: уміння знайти спільні інтереси зі співрозмовником, швидке налагодження дружнього та доброзичливого ставлення один до одного, ставлення до співрозмовника як до рівного собі, не виявляючи зверхності, виявлення щирої зацікавленості другою особою, пристосування до поведінки співрозмовника.

Уміння привертати й утримувати увагу слухачів має велике значення в будь-якій розмові: чи то в товариській, метою якої є розважати й розвеселити присутніх, чи в дискусіях та обговореннях, де ставиться мета переконати слухачів.

Існує кілька способів привертання й утримання уваги слухачів: повідомленнями про щось нове, цікаве і незвичне, таке, що викликає подив; розповіддю про нове, що стосується професії чи особистих інтересів співрозмовника; новими аспектами справи і новими аргументами, які досі не були відомими. Велике значення має спосіб викладу. Зміни тону й сили голосу, темп мови, смислові паузи, виділення певних слів, жести, гарний стиль висловлювання – усе це, безсумнівно, впливає на увагу слухачів. Маючи звичку багато говорити, але не маючи що сказати, навряд чи можна привернути увагу товариства, починаючи щось розповідати.

Спілкування між людьми може мати різну мету і різний зміст. Видів розмов багато, але в повсякденному житті і побуті ми найчастіше маємо справу з: товариськими зустрічами, щоденними повідомленнями про якісь явища і події на роботі і в особистому житті, телефонними розмовами, обговореннями справ тощо. Успіх розмови залежить від того, чи її тема нова і цікава, чи привернула розповідь увагу слухачів із самого початку, чи була вона стислою, невимушеною і зрозумілою, а також чи виклад думок був логічним. Відомий психолог Анна Єрмолюк відзначила: “Щоб управляти розмовою, зовсім необов’язково вражати красномовністю. Головне – уміти слухати”.

Одним з найголовніших умінь, яким людина повинна оволодіти, є вміння поставити себе на місце іншого. Якщо правильно уявляти, які погляди, почуття чи бажання мала б інша особа в певній ситуації, і відповідно до цього пристосувати свою поведінку, то спілкування з іншими буде набагато легше.

Кожній людині притаманна власна манера спілкування і поведінки, що зумовлюється відмінностями в характерах, у досвіді. Під час зустрічі у процесі спілкування кожен ставить перед собою певну мету.

Цікаво проаналізувати, в яких позах знаходяться представники влади на офіційних зустрічах і переговорах.

Відповідно до аналізу психологів, перехрещення ніг і положення рук є сигналом захисту і незадоволення тим, що відбувається. Ця поза демонструє, що людина намагається відгородити себе від співрозмовника.

Слід відзначити, що в багатьох арабських країнах така поза вважається великою неповагою до співрозмовника. Крім того, якщо партнер дозволяє собі закладати ногу на ногу і при цьому видно його ступню,

це вважається образою і може стати причиною зупинення переговорів.

Проаналізувавши цю позу, психологи дійшли висновку, що стосовно співрозмовника вона відображає рішучу позицію і зібраність. Трохи нахилене положення голови позначає зацікавленість, традиційну впевненість у собі і в тому, про що йде мова. У цілому ця поза свідчить про цілеспрямованість і самодисципліну особи.

У цій позі особа виражає впевненість у собі, готовність до дій, відтінок недовіри і демонстративно підкреслює розслаблений стан. Крім того, широко поставлені ноги свідчать про те, що людина хоче зайняти весь простір, виказуючи власність, авторитарність і бажання повністю контролювати ситуацію.

Ця поза дуже ситуативна, але вона красномовно свідчить про традиційне владно-недбале відношення до комунікації, при цьому грубо порушуючи правила етикету. У цілому слід відзначити природність і невимушеність особи. Щодо ніг, то це типове

американське положення.

Необхідно зазначити, що той, хто прагне успішно спілкуватися з людьми, має перш за все деякою мірою змінити свою особистість. Адже людина, яка поставить собі за мету використовувати на практиці всі вищезгадані принципи, рекомендації та поради, тим самим буде вдосконалюватись на користь самої себе, а отже, і всього суспільства. Одне з найважливіших правил успішної комунікації виголошує, що говорити треба тоді, коли є що сказати, а для цього необхідно стати особистістю, яку варто слухати.

Важливо пам’ятати про те, що в безпосередньому спілкуванні відбувається безперервна взаємодія вербальних і невербальних одиниць спілкування, що змінює характер комунікації, посилюючи тим самим його прагматичний ефект.

ЛІТЕРАТУРА

1. Клименченко С.Д., Ставицька Т.Є. Взаємодія немовленнєвої комунікації за змістовою та комунікативною структурою діалогічного тексту // Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО КДЛУ. – 2006. – № 12. – С. 57–60.
2. Пассов Е.И. Коммуникативный метод обучения иноязычному говорению. – М.: Просвещение, 1985. – С. 3–33.
3. Соломко И. Посидим, поохаем // Сегодня. – К., 2008. – С. 24–25.
4. Ставицька Т.Є. Виховна роль мовленнєвого етикету у навчальному процесі // Теоретичні питання культури, освіти та виховання. – 2007. – № 33. – С. 118–120.

5. Томан Іржі. Мистецтво говорити. – К., 1989. – С. 19–69.

УДК 371.212.72 (07)

Стрілецька С.В.

СУЧАСНІ НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ ДИТЯЧОЇ ДИСГРАФІЇ ТА КЛАСИФІКАЦІЇ ЇЇ ВИДІВ

У статті розглядаються сучасні наукові підходи англомовної, російської і вітчизняної шкіл до вивчення дитячої дисграфії. Особлива увага приділяється розбіжностям у визначенні поняття “дисграфія”, у типології дисграфічних помилок та класифікації видів дисграфії.

В статті рассматриваются современные научные подходы англоязычной, русской и отечественной школ к изучению детской дисграфии. Особенное внимание уделяется расхождению в определении понятия “дисграфия”, в типологии дисграфических ошибок и классификации видов дисграфии.

The article deals with modern scientific approaches of English-speaking, Russian and our country's schools in studying of children's dysgraphia. The author gives primary attention to divergences of views in definition of the conception “dysgraphia”, in typology of dysgraphical mistakes and classification of types of dysgraphia.

У сучасних педагогічно орієнтованих наукових дослідженнях вітчизняної та зарубіжної шкіл значна увага приділяється проблемі дисграфії (dysgraphia від грецьк. *δυσ* – “префікс, який означає утруднення, порушення”, і *γράφω* – “пишу”).

Питанню порушення письма в дітей в рідній мові – дисграфії – присвячено низку наукових досліджень і публікацій [1–3; 5–8]. Проблема педагогічної корекції дисграфічних помилок англійського письма під час навчання англійської мови як іноземної у школах України не вивчалася і порушується вперше.

Оскільки об'єктом нашого дослідження є дисграфічні помилки англійського письма в учнів молодших класів з ознаками дисграфії в рідній (українській) мові, розглянемо сучасні наукові підходи англомовної, російської і вітчизняної шкіл до вивчення дитячої дисграфії та класифікації її видів.

Сучасні американські автори використовують термін “дисграфія” (англ. “dysgraphia”) як форму аграфії (англ. “agraphia”), тобто повну нездатність писати, яку можна спостерігати в дітей шкільного віку (англ. “the total inability to write... seen in children who are slow to develop writing skills...” [6, 2, 72]. Regina G. Richards дає таке визначення дисграфії – це складність в автоматичному запам'ятовуванні і

засвоєнні послідовності рухів м'язів, необхідних для написання літер і чисел (англ. “a difficulty in automatically remembering and mastering the sequence of muscle motor movement needed in writing letters or numbers” [7, 13].

У вітчизняній логопедії термін “дисграфія” використовується як форма аграфії, яка означає часткове специфічне порушення процесу письма [1, 361, 521].

І.М. Садовнікова (1983) визначає дисграфію як часткове порушення письма (у молодших школярів – труднощі у формуванні й оволодінні навичками письма), основним симптомом якого є наявність стійких специфічних помилок. Виникнення таких труднощів в учнів масової школи не пов'язано ні з розумовою відсталістю, ні з тяжким порушенням слуху чи зору, ні з нерегулярністю шкільного навчання [5, 6–7].

За Р.І. Лалаєвою (1989) процес письма в нормі здійснюється на основі достатнього рівня сформованості певних мовленнєвих і немовленнєвих функцій: слухової диференціації звуків, правильної їх вимови, їх мовного аналізу і синтезу, лексико-граматичного аспекту мовлення, зорового аналізу і синтезу, просторових уявлень. Несформованість будь-якої з указаних функцій може викликати порушення процесу оволодіння письмом, тобто дисграфію [1, 362].

Л.М. Єфіменкова (1991) указує на те, що дисграфія як порушення письма становить значний відсоток серед інших порушень мовлення, які зустрічаються в учнів масових шкіл. Вона є серйозною перешкодою в оволодінні учнями грамотою на початкових етапах навчання, а на більш пізніх – у засвоєнні граматики рідної мови. В основі дисграфічних помилок, на думку автора, лежить несформованість фонетико-фонематичної і лексико-граматичної сторони мовлення [2, 3].

І.М. Корнєв (1997, 2003) називає дисграфією стійку нездатність оволодіти навичками письма за правилами графіки (тобто керуючись фонетичним принципом письма), незважаючи на достатній рівень інтелектуального і мовленнєвого розвитку і відсутність грубих порушень зору і слуху [3, 116].

Як бачимо, номінальне визначення “дисграфія”, яке дає англомова школа, збігається з номінальним визначенням “дисграфія” вітчизняної школи, але названі поняття науковцями обох шкіл розкриваються по-різному.

Розглянемо питання про те, як трактується симптоматика дисграфічних помилок в англомовній і російській та вітчизняній літературі.

За D.W. Cavey (1998) і R.G. Richards (2000) симптоматика дисграфії в англійській мові проявляється у наявності в письмових роботах учнів великої кількості (англ. “an abundance”) і стійкості різних помилок (англ. “that persist over time”), серед яких названі автори виділяють:

- 1) орфографічні помилки (англ. “spelling mistakes”);
- 2) каліграфічні або графічні помилки (англ. “handwriting mistakes”);